

**Realizacja programu „Szkolny Budżet Uczniowski”,
spostrzeżenia i wnioski**

Wydział Oświaty Urzędu Miasta Opola
Referat Organizacji Szkół i Placówek Oświatowych

Luty 2026

Wstęp

Program „Szkolny Budżet Uczniowski” (SzBU) to inicjatywa Miasta Opola przygotowująca uczniów opolskich szkół do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Program wpisuje się w założenia Polityki oświatowej Miasta Opola na lata 2021-2030, stawiając na motywowanie uczniów do partycypacji społecznej poprzez wolontariat czy działania projektowe.

Fundamentem SzBU jest przekonanie, że **szkoła jest wspólnotą**, w której głos ucznia ma realną wagę. Program opiera się na trzech filarach:

- **Podmiotowość:** Uczeń przestaje być tylko odbiorcą usług edukacyjnych, a staje się współgospodarzem szkoły.
- **Odpowiedzialność:** Proces od pomysłu do rozliczenia uczy, że każda decyzja finansowa niesie za sobą określone skutki i obowiązki.
- **Aktywność obywatelska:** SzBU to „trening przed dorosłością” – uczy mechanizmów partycypacji, które funkcjonują w ramach Budżetu Obywatelskiego Miasta Opola.

Proces jest zaprojektowany tak, aby angażować całą społeczność szkolną na różnych etapach:

Etap	Działanie ucznia	Cel edukacyjny
Inicjatywa	Diagnoza potrzeb, pisanie wniosku, zbieranie 15 podpisów poparcia.	Analiza otoczenia i budowanie poparcia dla idei.
Weryfikacja	Praca w Szkolnej Komisji (z udziałem dyrekcji).	Zrozumienie ograniczeń prawnych i finansowych (statut szkoły, budżet).
Promocja	Kampania wyborcza: plakaty, media społecznościowe, debaty.	Nauka argumentacji, marketingu i komunikacji.
Decyzja	Powszechnie, tajne głosowanie wszystkich uczniów.	Zrozumienie wartości demokratycznego wyboru.

1. Charakterystyka i ewolucja programu

- Pilotaż projektu - w roku szkolnym 2021/2022 Program miał charakter pilotażowy i objął cztery opolskie szkoły ponadpodstawowe: Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr II z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Konopnickiej, Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr III z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Skłodowskiej-Curie, Zespół Szkół Ekonomicznych im. Gen. Stefana Roweckiego „Grota” oraz Zespół Szkół Elektrycznych im. Tadeusza Kościuszki.
- W ramach pilotażu zrealizowano **11 projektów na łączną kwotę 65 863,69 zł**. Skuteczność planowania finansowego była bardzo wysoka – uczniowie wykorzystali 99,92% otrzymanych środków.
- **Rozszerzenie grupy docelowej:** Początkowo Program był skierowany głównie do szkół ponadpodstawowych. W edycji 2024/2025 został on znacząco rozszerzony o publiczne szkoły podstawowe.
- **Budżet:** Łączna pula środków wzrosła odpowiednio z 150 000 zł (2023 r.) do 300 000 zł (2024 r.), 320 000 zł (2025 r.) a obecnie do kwoty 350 000 zł (2026 r.)

- **Zróżnicowanie finansowania:** Od ubiegłego roku szkolnego wprowadzono podział kwot dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych, co pozwala na lepsze dopasowanie skali projektów do potrzeb i możliwości różnych grup wiekowych.

2. Kluczowe spostrzeżenia dotyczące mechanizmu realizacji

- **Praktyczna lekcja demokracji:** Proces jest odwzorowaniem „dorosłego” Budżetu Obywatelskiego. Uczniowie muszą przejść przez pełną ścieżkę: od diagnozy potrzeb, przez zebranie głosów poparcia (min. 15 osób), po weryfikację formalną i ogólnoszkolne głosowanie.
- **Wielostronna weryfikacja:** Powołanie Szkolnej Komisji przez dyrektora zapewnia kontrolę nad realnością projektów (zgodność ze statutem i prawem), co uczy uczniów brania odpowiedzialności za zgłaszane postulaty.
- **Trwałość projektu:** zakupy wyposażenia trwałego (meble, sprzęt elektroniczny), co gwarantuje, że zakupiony sprzęt oraz pomoce dydaktyczne służą kolejnym rocznikom uczniów.
- **Obszary tematyczne:** Program nie ogranicza się jedynie do „zakupów”. Priorytety obejmują rozwój pasji naukowych, integrację, działania kulturalne oraz aranżację wspólnej przestrzeni (tzw. „strefy relaksu” lub miejsca spotkań).

3. Realizowane projekty i zadania

Analizując realizację dotychczasowych edycji Programu „Szkolny Budżet Uczniowski”, można pogrupować zrealizowane projekty na cztery główne kategorie:

1) Aranżacja szkolnych „stref relaksu” (najczęściej wybierane)

To dominująca kategoria zadań projektów. Uczniowie dążą do „odczarowania” surowych, szkolnych korytarzy i stworzenia miejsc do odpoczynku podczas przerw między lekcjami. Przewaga projektów „stref relaksu” pokazuje, że dla uczniów szkoła to nie tylko miejsce nauki, ale przestrzeń życia społecznego, w której potrzebne są miejsca do wyciszenia.

- **Meble modułowe i pufy:** Zakup wygodnych siedzisk, puf typu „sako” oraz kanap, które są ustawiane we wnękach korytarzy.
- **Stoliki i kąpiki kawowe:** Tworzenie miejsc, gdzie można zjeść drugie śniadanie lub wypić herbatę (często połączone z zakupem dystrybutorów wody).
- **Zielone kąpiki:** Zakup roślin doniczkowych, ścianek zieleni oraz systemów nawadniających, które poprawiają jakość powietrza i estetykę wnętrz.

2) Rozwój kompetencji cyfrowych i medialnych

Uczniowie chętnie inwestują w sprzęt, który pozwala na rozwijanie pasji technologicznych i budowanie mediów szkolnych. Wybierany jest sprzęt, który pozwala im na samodzielną twórczość (podcasty, filmy), co świadczy o dużej potrzebie ekspresji własnej.

- **Szkolne studia podcastowe:** Zakup profesjonalnych mikrofonów, mikserów dźwięku oraz ekranów akustycznych (np. w celu prowadzenia cyklicznych audycji uczniowskich).
- **Modernizacja radiowęzłów:** Wymiana starych głośników i wzmacniaczy na systemy bezprzewodowe, pozwalające na odtwarzanie muzyki z platform streamingowych podczas przerw.
- **Sprzęt foto-wideo:** Zakup aparatów bezlusterkowych, gimballi i oświetlenia do dokumentowania życia szkoły i tworzenia treści na media społecznościowe.

3) Aktywność fizyczna i gry świetlicowe

Projekty mające na celu zapewnienie rozrywki ruchowej lub intelektualnej podczas czasu wolnego.

- **Stoły do gier:** Bardzo popularne są stoły do piłkarzyków, tenisa stołowego oraz cymbergaja.
- **Wielkoformatowe gry korytarzowe:** Naklejki podłogowe (np. klasy, twister) oraz zestawy dużych szachów.
- **Biblioteczki gier planszowych:** Zakup zestawów gier strategicznych i integracyjnych dostępnych dla każdego ucznia w bibliotece lub świetlicy.

4) Udogodnienia praktyczne i ekologia

Zadania odpowiadające na codzienne problemy techniczne uczniów.

- **Szafki z ładowarkami:** Montaż bezpiecznych stacji do ładowania telefonów komórkowych i laptopów.
- **Źródółka wody (poidółka):** Instalacja systemów filtrujących wodę kranową, co wpisuje się w nurt eko i ogranicza zużycie plastiku.

4. Wnioski z realizacji Programu

Atuty wewnętrzne programu wynikają bezpośrednio z konstrukcji Programu i jego osadzenia w polityce oświatowej Miasta Opola.

- **Jasne ramy proceduralne:** Program posiada precyzyjnie określony regulamin, wzory formularzy i karty ocen. To sprawia, że proces jest przejrzysty, przewidywalny i obiektywny.
- **Wysoki poziom partycypacji:** Dzięki wymogowi zebrania podpisów poparcia oraz powszechnemu głosowaniu, Program angażuje nie tylko liderów (autorów projektów), ale całą społeczność szkolną.
- **Wsparcie instytucjonalne:** Zaangażowanie dyrekcji szkół zapewnia stabilność finansową i merytoryczną realizację zadań.
- **Szeroki wachlarz tematyczny:** Możliwość realizacji projektów od infrastrukturalnych (strefy relaksu), przez technologiczne (studia podcastowe), aż po kulturalne, pozwala na zaspokojenie bardzo zróżnicowanych potrzeb uczniów.

Wyzwania wewnętrzne i ograniczenia - są to punkty, które mogą utrudniać realizację lub obniżać efektywność programu w niektórych szkołach.

- **Ograniczenia czasowe:** Krótki okres między rozstrzygnięciem głosowania a terminem realizacji i rozliczenia (zazwyczaj od lutego do sierpnia) może być problematyczny przy bardziej skomplikowanych zamówieniach lub pracach remontowych. Jednocześnie należy podkreślić, że wcześniejsza realizacja Programu, niż termin określony w Regulaminie, nie jest możliwa ze względu na fakt, że Program jest realizowany ze środków budżetowych uchwalonych przez Radę Miasta Opola na dany rok budżetowy – kalendarzowy.
- **Barierę kompetencyjne:** Uczniowie, zwłaszcza w szkołach podstawowych, mogą mieć trudności z poprawnym oszacowaniem kosztów (kosztorysowaniem) lub zrozumieniem zawiłości związanych z prawem zamówień publicznych.

Szanse i pozytywne skutki - to wartości dodane, które Program wnosi do życia szkoły i miasta w dłuższej perspektywie.

- **Praktyczna edukacja obywatelska:** Największą korzyścią jest wychowanie świadomego obywatela, który rozumie, że ma wpływ na swoje otoczenie i potrafi korzystać z narzędzi demokratycznych (np. miejskiego Budżetu Obywatelskiego w przyszłości).
- **Poprawa dobrostanu uczniów:** Realizacja „stref relaksu” czy doposażenie szkół w dodatkowe pomoce dydaktyczne realnie poprawiają komfort przebywania w szkole, co może przekładać się na lepsze wyniki w nauce, realizację pasji uczniów na zajęciach dydaktycznych i pozalekcyjnych, jak również lepszą atmosferę.
- **Rozwój umiejętności miękkich:** Uczniowie uczą się negocjacji, autoprezentacji (podczas kampanii), pracy w grupie oraz brania odpowiedzialności za wspólne mienie.
- **Integracja międzypokoleniowa:** Współpraca uczniów, nauczycieli i dyrekcji przy realizacji projektów buduje wzajemne zaufanie i partnerskie relacje.

Czynniki zewnętrzne i ryzyka - zewnętrzne okoliczności, które mogą wpłynąć negatywnie na odbiór lub trwałość Programu.

- **Ryzyko "populizmu szkolnego":** Istnieje niebezpieczeństwo, że wygrywać będą projekty "efekciarskie" lub obiecujące doraźną rozrywkę, kosztem projektów o większej wartości edukacyjnej lub trwałości, co może budzić frustrację części społeczności.
- **Inflacja i wzrost kosztów:** Gwałtowne zmiany cen rynkowych mogą sprawić, że kwoty przyznane w ramach SzBU okażą się niewystarczające na realizację ambitniejszych zadań między etapem planowania a zakupem.

Szkolny Budżet Uczniowski w Opolu to dojrzałe narzędzie partycypacji. Jego największą wartością nie są same zakupione przedmioty (sprzęt grający, pufy czy pomoce naukowe), lecz **proces dochodzenia do ich posiadania**. Włączenie szkół podstawowych świadczy o wysokiej ocenie dotychczasowych efektów i chęci kształtowania postaw obywatelskich u dzieci od najmłodszych lat.

Program ma walory edukacyjne i społeczne poprzez budowę poczucia sprawstwa, kształtowanie kompetencji miękkich czy integrację środowiska. Uczniowie przekonują się, że mają realny wpływ na swoje najbliższe otoczenie, co buduje lojalność wobec wspólnoty szkolnej. Przygotowanie projektu wymaga umiejętności planowania, kosztorysowania, a kampania promocyjna projektów – umiejętności argumentacji i marketingu. Projekty często wymagają współpracy między klasami, co wzmacnia więzi wewnątrzszkolne.

Dodatkowo Program uczy kooperacji i organizacji. Istotna jest rola dyrekcji i nauczycieli, ponieważ powodzenie Programu zależy od wsparcia merytorycznego kadry, która pełni rolę mentorów, nie narzucając przy tym gotowych rozwiązań.

Projekty muszą być zrealizowane w konkretnym oknie czasowym (np. luty – sierpień), co uczy dyscypliny w zarządzaniu projektami, ale może być wyzwaniem przy skomplikowanych zakupach czy pracach remontowych. Istotna jest również ich transparentność. Publikacja sprawozdań końcowych zapewnia jawność wydatkowania środków publicznych i pozwala innym szkołom na inspirowanie się pomysłami innych uczniów.

Materiał opracowała:

Kamila Krul

Wydział Oświaty Urzędu Miasta Opola

Referat Organizacji Szkół i Placówek Oświatowych

z up. Prezydenta Miasta
Maciej Wujec
Z-ca Prezydenta Miasta

